

بررسی فقهی

اصل در روابط خارجی دولت اسلامی

سید جواد ورعی

www.ketab.ir

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

پاییز ۱۳۹۰

ورعی، سیدجواد، ۱۳۴۲ -

بررسی فقهی اصل در روابط خارجی دولت اسلامی / سیدجواد ورعی. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰.

هشت، ۱۸۲. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۱۸۲: حقوق؛ ۲۰)

ISBN: 978-600-5486-57-5

بها: ۲۸۰۰۰ ریال.

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا.

کتابنامه: ص. [۱۷۱]-۱۷۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.
نمایه.

۱. اسلام و روابط بین‌المللی (فقه). الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. عنوان.

۲۹۷/۴۸۳۲

BP ۲۳۱ / و ۴۳ ب ۴ ۱۳۹۰

۲۴۱۶۰۵۴

شماره کتابشناسی ملی

بررسی فقهی اصل در روابط خارجی دولت اسلامی

مؤلف: سیدجواد ورعی

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (شماره انتشار: ۱۸۲؛ حقوق: ۲۰)

حروفچینی و صفحه‌آرایی: اداره چاپ و انتشارات پژوهشگاه

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۰

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

لینوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - سبحان

قیمت: ۲۸۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵۱-۲۱۱۱۱ (انتشارات ۲۱۱۱۳۰۰)، نمابر: ۲۸۰۳۰۹۰،
ص. پ. ۳۷۱۸۵، ۳۱۵۱ تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، نبش کوی اسکو، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۶۶۴۰۲۶۰ و ۶۶۹۷۸۹۲۰

Website: www.rihu.ac.ir

Email: info@rihu.ac.ir

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی [به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و مهار پدیده‌های انسانی] در راستای سعادت واقعی بشر ضرورتی انکارناپذیر و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظر گرفتن واقعیت‌های عینی و فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع، شرط اساسی پویایی، واقع‌نمایی و کارایی این‌گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است. پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک سو و اسلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری دفتر همکاری حوزه و دانشگاه را در سال ۱۳۶۱ فراهم ساخت و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت اساتید حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جوامع علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار ده‌ها کتاب و نشریه علمی اشاره کرد.

در همین راستا کتاب حاضر را که به بررسی فقهی «قاعده بنیادین در روابط بین‌المللی دولت اسلامی» پرداخته، به صاحبان فکر و اندیشه و مسئولان و دست‌اندرکاران سیاست خارجی تقدیم می‌کند. این پژوهش می‌تواند مورد استفاده طلاب و فضلاء حوزه، دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری قرار گیرد.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می‌شود با پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می‌داند از مؤلف این اثر حجت‌الاسلام والمسلمین سیدجواد ورعی و ارزیابان گرامی آن حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر قاضی‌زاده و جناب آقای دکتر قربان‌نیا، همچنین جناب آقای جواد منصوری، از مسئولان پیشین وزارت امور خارجه که در جلسه نقد و ارزیابی آن حضور پیدا کردند، تشکر و سپاسگزاری کند.

فهرست مطالب

۱		مقدمه
۵		فصل نخست: کلیات
۵		بخش اول: بررسی واژه‌ها
۵		۱. اصل
۶		۲. جهاد
۸		۳. جنگ (قتال، حرب)
۹		۴. هُذنه
۱۰		۵. صلح
۱۱		۶. اعتزال و معانی آن
۱۱		کناره‌گیری از مناقشات فکری و عقیدتی
۱۲		بی‌طرفی در جنگ
۱۳		بخش دوم: فواید تأسیس اصل
۱۵		فصل دوم: اصالت جنگ و جهاد
۱۵		بخش اول: دلایل اصالت جنگ و جهاد
۱۵		گفتار اول: جهاد ابتدایی در اسلام و مستندات آن
۱۷		نقد و بررسی
۱۷		مبحث یکم: آیات قرآن و بررسی استدلال‌ها
۴۲		جمع‌بندی استدلال به آیات
۴۳		مبحث دوم: سنت
۴۳		الف) روایات
۴۴		۱. روایت اول: روایت ابوهریره
۴۴		۱-۱. نقد و بررسی

۴۵	۲. روایت دوم: حدیث اسباف
۴۷	۱-۲. چگونگی استدلال به روایت
۴۷	۱-۱-۲. نقد و بررسی
۴۸	۳. روایت سوم: معتبره مسعدة بن صدقة
۴۹	۱-۳. چگونگی استدلال به روایت
۴۹	۱-۱-۳. نقد و بررسی
۵۰	ب) سیره رسول خدا ﷺ
۵۱	نقد و بررسی
۵۳	مبحث سوم: اجماع
۵۴	نقد و بررسی
۵۶	گفتار دوم: قانون تنازع بقا
۵۶	نقد و بررسی
۵۷	بخش دوم: مستثنیات اصالت جهاد
۵۸	گفتار اول: عدم توانایی بر جهاد
۵۹	گفتار دوم: درخواست صلح و آهني از سوی دشمن
۵۹	گفتار سوم: درخواست امان از دولت اسلامی
۶۲	گفتار چهارم: پذیرش اسلام
۶۲	گفتار پنجم: پذیرش حاکمیت سیاسی اسلام
۶۳	بخش سوم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۶۵	فصل سوم: اصالت صلح
۶۶	بخش اول: دلایل اصالت صلح
۶۶	گفتار اول: ترجیح صلح بر جنگ و جهاد
۶۸	تحلیل و بررسی
۶۹	گفتار دوم: هماهنگی صلح با هدف آفرینش انسان
۷۱	تحلیل و بررسی
۷۴	گفتار سوم: آیات قرآن
۷۴	مبحث اول: آیات صلح
۷۴	۱. روابط حسنه و عادلانه با دولت‌های غیر معاند
۷۶	۱-۱. احتمال اول
۷۷	۲-۱. نقد و بررسی
۷۸	۳-۱. احتمال دوم
۷۸	۴-۱. نقد و بررسی
۷۹	۵-۱. تحلیل و بررسی استدلال به آیه
۸۲	۲. صلح با دولت‌های صلح‌طلب
۸۳	۱-۲. تحلیل و بررسی

۸۵	۳. صلح با دولت‌های بی‌طرف و هم‌پیمان
۸۸	۱-۳. نقد و بررسی
۸۸	۱-۳. ۱. مشروع نبودن جنگ با دولت‌های هم‌پیمان
۸۸	۱-۳. ۲. مشروع نبودن جنگ با دولت‌های بی‌طرف
۸۹	۴. صلح با صلح‌طلبان
۸۹	۱-۴. تحلیل و بررسی
۹۱	۵. صلح دسته‌جمعی
۹۱	۱-۵. نقد و بررسی
۹۲	مبحث دوم: آیات جهاد
۹۳	تحلیل و بررسی
۹۶	مبحث سوم: اهمیت صلح و سلامتی در فرهنگ اسلامی
۹۶	نقد و بررسی
۹۷	مبحث چهارم: حرمت قتل نفس
۹۹	نقد و ارزیابی
۱۰۱	گفتار چهارم: سیره پیامبر ﷺ
۱۰۳	گفتار پنجم: سیره عقلا
۱۰۶	نقد و ارزیابی
۱۰۸	بخش دوم: «اصالت صلح» و سازگاری آن با «گسترش حاکمیت سیاسی اسلام»
۱۱۳	بخش سوم: مستثنیات اصالت صلح
۱۱۳	گفتار اول: دفاع در برابر دولت‌های مهاجم (دفاع مشروع)
۱۱۶	گفتار دوم: مقابله به مثل با دولت‌های پیمان‌شکن و جنگ طلب
۱۱۷	۱. حکم عقل و فطرت به مقابله به مثل
۱۱۷	۲. آیات قرآن و مقابله به مثل
۱۲۱	۳. احادیث و مقابله به مثل
۱۲۲	گفتار سوم: شنیدن صدای استغاثه ستم‌دیدگان و مستضعفان
۱۲۴	بخش چهارم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۲۵	فصل چهارم: مصلحت مبنای روابط
۱۲۶	بخش اول: تبیین مفهوم «مصلحت» و اقسام آن
۱۲۶	گفتار اول: مصلحت در لغت و اصطلاح
۱۲۸	گفتار دوم: «مصالح عمومی» معیار احکام حکومتی
۱۳۴	بخش دوم: مصلحت عمومی و پیشینه آن در فقه شیعه
۱۴۰	مصلحت اسلام یا مسلمانان یا هر دو؟
۱۴۲	بخش سوم: دلایل نظریه
۱۴۲	گفتار اول: ماهیت صلح و جنگ
۱۴۳	گفتار دوم: سیره عقلا

۱۴۷	بخش چهارم: ضوابط و معیارها در تنظیم روابط
۱۴۷	گفتار اول: عزت، کرامت و استقلال جامعه اسلامی
۱۵۱	گفتار دوم: آمادگی و قدرت دفاعی
۱۵۳	۱. فرمان آمادگی نظامی
۱۵۶	۲. دستور جهاد و صلح
۱۵۷	۳. دعوت به تقویت روحی و معنوی
۱۵۸	۴. تأمین شاخصه‌های قدرت اجتماعی
۱۵۹	گفتار سوم: ممنوعیت برقراری رابطه ولایی با دولت‌های غیر اسلامی
۱۶۰	۱. پرهیز از رابطه ولایی با کفار
۱۶۰	۲. پرهیز از رابطه ولایی با اهل کتاب
۱۶۱	گفتار چهارم: ممنوعیت استعمار و استثمار
۱۶۴	گفتار پنجم: ممنوعیت تحمیل و استبداد
۱۶۶	گفتار ششم: دعوت به توحید
۱۶۸	بخش پنجم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۷۱	منابع و مأخذ
۱۷۹	نمایه موضوعات